

Andrzej Szafulski

"Das Ende des Menschen", Francis Fukuyama, Stuttgart - München 2002 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 11/1, 215-216

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kreśla, że Kościół negatywnie ocenia zarówno sztuczne zapłodnienie (FIVET), jak i sztuczne unasiennienie.

Troska o ważność sakramentu i dobro duchowe penitenta nakłada na spowiednika obowiązki pouczenia penitenta w sytuacji, gdy nie dostrzega on negatywnych skutków swego działania. Dotyczy to szczególnie sytuacji, gdy szafarz sakramentu pokuty zauważy ignorancję czy nawet błędy w relacji między sumieniem a prawdą moralną spowiadającego się. Pouczyć też powinien w sprawie ewentualnego współdziałania w grzechu.

Jednym z zagadnień, z którym obecnie coraz częściej spotkać się może spowiednik, są związki niesakramentalne. Chodzi o tzw. małżeństwa na próbę, wolne związki, o katolików złączonych tylko ślubem cywilnym, o żyjących w separacji i rozwiedzionych oraz o rozwiedzionych, którzy zawarli nowy związek. Autor szczegółowo omawia każdą z tych sytuacji, podając konkretne wskazania duszpasterskie.

W końcowej części prezentowanej książki ks. Dziuba przedstawia sytuację szafarza wobec penitentów, którzy mają kontakty homoseksualne. Przypomina, że w ocenie moralnej tego typu zachowań decydują nie same skłonności, ale faktyczne ich przejawy.

Niniejsze opracowanie wskazuje, że sakrament pokuty toruje drogę spotkania i zjednoczenia z Bogiem każdemu, nawet wówczas, gdy ciąży na nim wielkie winy. W sakramencie tym każdy człowiek może doświadczyć daru miłosierdzia Boga-Miłości.

Oceniając niniejszą książkę, należy stwierdzić, że jest ona cenną pomocą, zwłaszcza dla duszpasterzy. Brak obecnie na rynku wydawniczym takich opracowań. Szkoda, że Autor pominął inne równie ważne kwestie życia małżeńskiego i rodzinnego, jak np. zdrada małżeńska, odmawianie współżycia, traktowanie przedmiotowe partnera, współżycie przedślubne, brak należytej troski o dzieci i szacunek dla rodziców i teściów.

ks. T. Reroń

Francis Fukuyama, *Das Ende des Menschen*, Wydawnictwo Deutsche Verlags – Anstalt, Stuttgart – München 2002, ss. 352

Niniejsza pozycja książkowa jest napisana przez wybitnego myśliciela historii filozofii naszych czasów. Jego poprzednia książka o *Końcu historii* wywołała w roku 1992 ogólnoświatowe zainteresowanie. Autor monografii jest profesorem, międzynarodowym specjalistą ekonomii politycznej na Uniwersytecie w Baltimore. Jest także doradcą prezydenta Stanów Zjednoczonych z zakresu bioetyki.

Bionaukowcy poszerzają swoją wiedzę odnośnie do funkcjonowania mózgu i części genów, które regulują ludzkim zachowaniem. Coraz bardziej popularne w użyciu stają się środki psychotropowe. Zażywający je czynią to często z przyzwyczajenia lub w celu poprawy swej emocjonalności, albo chęci stłumienia w sobie agresywności. Z kolei zaś rozwój i osiągnięcia medycyny przyczyniają się do przedłużania ludzkiego życia. Wreszcie technika genetyczna pozwala już dokonywać selekcji genetycznej i ingerować w ludzką komórkę. Stąd też może zostać zachwiany naturalny stan „równości” ludzi. Można też odnieść wrażenie, że ludzkość czeka na pojawienie się „markowych” dzieci, podobnych do roślin genetycznie zmodyfikowanych, dających podstawę do nowej „genetycznej elity klasowej”.

Stąd też autor w sygnalizowanej rozprawie ostrzega przed dramatycznymi następstwami liberalnej demokracji i broni z pasją idei ludzkiej, niczym nie skażonej natury, ludzkich praw i ludzkiej godności. Zdecydowanie też ostrzega i postuluje, aby międzynarodowa polityka efektywnie spełniała swoją kontrolę poczynaiń biotechników. Pyta on też o cenę, jaką poszczególne społeczeństwa będą musiały zapłacić w przypadku braku tej kontroli.

Terrorystyczne uderzenie na Stany Zjednoczone z 11 września 2001 roku wyraźnie wskazuje, iż nauka i technika, na których budowany jest nowoczesny, współczesny świat, samoloty pasażerskie, wieżowce, laboratoria biologiczne razem wzięte i inne symbole nowoczesności mogą w każdej chwili zostać zamienione przez zbrodniczych geniuszy w broń niszczycielską. Mimo iż książka ta nie podejmuje tematu broni biologicznej, to jednak ukazane w niej zagadnienia, opisane na podstawie czterech możliwych scenariuszy, pokazują, co może w przyszłości spotkać całą ludzkość i co może zachwiać jej prawdziwym szczęściem.

Zebrany przez autora materiał został podzielony na trzy części, zgodnie z zasadą: widzieć, ocenić i działać. W pierwszej z nich, zatytułowanej: *Drogi w przyszłość*, autor wskazuje na negatywne utopie (s. 15). Przytacza widzenie ludzkiego mózgu przez naukowców (s. 35). Dostrzega zwiększanie się popularności zażywania leków psychotropowych w kontekście kontroli nad sobą (s. 66). I wreszcie po zagadnieniu zwiększania się długości ludzkiego życia (s. 88) i genetycznych manipulacji (s. 109) autor pisze o powodach ludzkości do prawdziwego smutku (s. 124).

W części drugiej, zatytułowanej *Być człowiekiem*, autor przypomina czytelnikowi istnienie praw człowieka (s. 151), ludzkiej natury (s. 184), godności człowieka (s. 208) i wynikających z nich konsekwencji. W części ostatniej, trzeciej, F. Fukuyama pyta wprost: „Co zrobić?”. W odpowiedzi zaś postuluje polityczną kontrolę biotechnologii (s. 251). Zastanawia się też nad sposobami kontroli nad biotechnologiami (s. 270). I wreszcie postuluje, aby polityka stanęła w służbie przyszłości (s. 281).

Recenzowana książka godna jest polecenia nie tylko wykładowcom i studentom filozofii oraz teologii, może ona bowiem służyć dużą pomocą wszystkim tym, którym drogę są sprawy rozwoju nauki, ale także przyszłości świata i człowieka.

ks. Andrzej Szafulski

Maurice Gilbert SJ, *Mądrość Salomona*, t. I-II, seria *Myśl teologiczna*, t. 37-38, tłum. ks. Stanisław Kobiółka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002, t. I: ss. 200; t. II: ss. 172

Praca Maurice Gilberta *Mądrość Salomona* to zbiór artykułów już wcześniej publikowanych w periodykach teologicznych, a teraz zebranych w dwóch tomach i prezentowany polskiemu czytelnikowi. Już sam tytuł wskazuje, że praca będzie dotyczyła Księgi Mądrości wpisanej do kanonu Ksiąg Starego Testamentu. Chociaż wiemy, jak ważna jest w życiu mądrość, którą oddzielamy wyraźnie od wiedzy ludzkiej, to jednak do lektury tej Księgi sięgamy, wydaje się, że zbyt rzadko. A ta lektura jest olśniewająca, chociaż czasami bywa zbyt trudna, dlatego też winniśmy sięgać po komentarze. A z komentarzami jest różnie, jedne są dobre, zadowalające i wyczerpujące, inne zaś prowadzą w gąszcz drobiazgów